

Bijlage 7 Van Kerkenvisie naar Omgevingsplan

Het Steunpunt Monumenten en Archeologie Noord-Holland publiceerde een handreiking: [Van Kerkenvisie naar Omgevingsplan](#). Monumenten, cultuurhistorisch waardevolle panden en objecten worden straks met een functie aanduiding opgenomen in het omgevingsplan (na de invoering van de Omgevingswet worden de bestemmingsplannen van de gemeente één omgevingsplan). Een functieaanduiding kan algemeen zijn; monument, of specifiekker zoals kerk. Met het benoemen van een functie kan aangestuurd worden op bescherming en behoud van specifieke kernkwaliteiten van het gebouw of object en de omgeving. Bijvoorbeeld het behoud van de groene omgeving van de kerk of het beschermen van zichtlijnen op de kerktoren. Een overzicht van mogelijke kernkwaliteiten staat opgesomd in de voorbeelduitwerking.

Met een functie 'kerk' of als subcategorie binnen de functie 'beeldbepalend pand' kan aangestuurd worden op het behoud van de specifieke kernkwaliteiten van kerkgebouwen. De kernkwaliteiten kunnen van elkaar verschillen, omdat ook kerken onderling verschillen. De volgende kenmerken komen echter vaak terug bij kerken en kunnen daarom als uitgangspunt dienen voor de regels in het omgevingsplan.

- **Ligging** – Sommige kerken vormen het centrum van een wijk of dorp. Zij zijn centraal gelegen, vaak op een plein of aan een kruising van hoofdwegen. De centrale ligging kan worden beschermd door bijvoorbeeld zorgvuldig om te gaan met de stedenbouwkundige situatie en de loop van de wegen.
- **Omringend groen** – Vaak liggen kerken op een ruimer perceel dan andere gebouwen zoals woningen, winkels of kantoren. Een kerkhof of een tuin is een waardevol element dat de omgevingskwaliteit versterkt. Met de regels in het omgevingsplan kan aangestuurd worden op het behoud van een groene omgeving van de kerk. Ook andere doelstellingen kunnen hiermee worden vastgelegd, zoals het bevorderen van biodiversiteit, waterberging of het zoeken naar oplossingen voor hitte- en droogteproblematiek.
- **Ensembles** – Kerken vormen vaak een ensemble met een pastorie of een consistorie. In het interbellum kwamen kerken in uitbreidingswijken tegelijk tot stand met de woningen en bijvoorbeeld schoolgebouwen. Zij zijn dan opgetrokken in dezelfde bouwstijl en vormen op die manier een architectonisch ensemble. Met de regels uit het omgevingsplan kan het behoud van dit soort ensembles worden veiliggesteld.
- **Zichtbaarheid** – Kerken zijn meestal veel groter dan de omringende gebouwen. Ze zijn ook vaak onderscheidend in hoogte, vooral als ze een toren hebben. Kerken hebben een bakenfunctie, omdat ze van verre goed zichtbaar zijn. Het is belangrijk om de elementen die bijdragen aan de stedenbouwkundige waarde, zoals een toren, de hoogte en de omvang te beschermen via de regels in het omgevingsplan. Ook bij sloop is het mogelijk om de locatie met nieuwbouw als markant oriëntatiepunt te behouden.
- **Erfinrichting** – Het erf van kerken kan ingericht zijn met elementen zoals een ijzeren hekwerk, een toegangshek, gedenkmonumenten of religieuze kunst. Door bij de bescherming van kerken rekening te houden met dit soort elementen op het erf, kunnen zij blijven bijdragen aan de herkenbaarheid van de religieuze context waarin het gebouw ontstaan is.
- **Architectuur** – Kerken zijn herkenbaar aan specifieke architectonische elementen zoals glas-inloodramen, de vormgeving van de ingang, decoratieve elementen, religieuze beeltenissen, naamborden, torens, een kruisvormige plattegrond, de ruimtelijkheid van de kerkzaal, een doopvont, muurschilderingen et cetera. Via regels in het omgevingsplan kan aangestuurd worden op het behoud van de nagelvaste architectonische elementen die bijdragen aan de herkenbaarheid van de kerk.
- **Interieur** – De inrichting van een kerk kan uniek zijn en kan zelfs museale waarde hebben. Meestal zijn kerken met een uniek of museaal interieur al beschermd als monument – het is dan dus de vraag of het nodig is om via de status 'beeldbepalend pand' het interieur te beschermen. Mocht een gemeente hier wel voor kiezen dan gaat de aandacht uit naar het behoud van elementen zoals waardevolle objecten. Daarbij speelt altijd de afweging tussen het belang van interieurelementen en de toekomstmogelijkheden voor de kerk. Restricties voor het interieur kunnen grote gevolgen hebben voor de verbouwingsmogelijkheden van kerken.